

ביסוד החילוק בין 'צירוף אש' בכלי חרס ובין 'היסק אש' בתנור חרס ובחילוק ההיסק בין תנור, כיריים, וכופח ובמידת 'הדעת' המשמשת בהיסק מוקדי האש

תקציר

בו, אינו נעשה לכה"פ 'כירה'.

יא) הרמב"ם פסק דהיסק לא בעי דעת, אמנם מאידך פסק שאם הסיקו ללבן אונין של פשתן אינו היסק, שאין זה עושה מלאכה בגופו של תנור. ותימה מדוע שלא יועיל לו אחר דמ"מ התחזק והתחסם, ומה גרע זה משלא לדעת כלל.

יב) עוד יל"ע מה בין תנור שהסיקו ללבן פשתן שאינו תנור בהיסק זה, ובין תנור לתינוק לשחק, שנעשה תנור בהיסק לכך.

יג) המתבונן ימצא כי שונה תכלית האש בכלי מתכלית האש ביצירת מוקדי האש. דבכלים האש באה לחזק את 'החומר' של הכלי, ואילו במוקדי האש באה האש לתפוס את 'המקום' בתפיסת יד אדם תחתיו.

יד) ופירושו שכל שאין בו תפי"א אינו מקב"ט מפני שאינו 'מתחבר' הנטפל, וממילא אינו 'מתחבר לטומאה' ואינו יכול להיות טמא, וזו הסיבה שמחובר ובע"ח אינם מקבלים טומאה.

טו) ובפרשת תנור התחדש שבנין תנור מועיל לכיבוש המקום בתפיסת יד אדם, וממילא נעשה מקבל טומאה.

טז) ועפ"ז המודד לעשות תנור 'מקבל טומאה' אינו 'תיקון הבנין', אלא מידת 'תפיסת יד אדם' שהתחדשה בו, על כן אכן אין זה ענין להכרעת 'בעלי מלאכה' אלא לחכמי התורה בעלי המשנה.

יז) ומכאן נבין גם מה החילוק במידת ההיסק בין מוקדי האש השונים, וכן מדוע יש משמעות לתכלית הדבר ויעודו, דרושם 'כיבוש' המקום מושפע במידה מרובה מקיבוץ פרטים רבים ושונים, כאשר כוונת העשיה ותכלית הבנין היא דבר מרכזי, ולכך בכל מוקד ובכל מקרה צריך להחליט על פי עניינו מהו הרושם העולה על פי תיקונו.

א) בגמר מלאכה דתנור הזכירו התנאים ארבע שיטות, כל אחד לפי אומד דעתו מהו ההיסק הראוי לגמרו. אמנם בהיסק כלי חרס לא שנו שיעור כלל, אלא לכו"ע ע"פ דעת היוצר בעל הכבשן.

ב) תנור לרשב"ג לחוד זקוק 'לגמר' מלאכה, אבל לדעת שאר תנאים גומר בהיסק שאינו גמר מלאכתו – כל אחד לפי שיטתו.

ג) תחילת התימה היא מדוע תנור נתון להכרעת דעת רבנן על גמרו, ואילו שאר כלי חרס נתונים להכרעת בעלי המלאכה.

ד) עיקר מחלוקת התנאים גם צריכה תוספת בירור, וכי בחוסן התנור נחלקו, מה שיעורו, או מה השיעור המספיק לו לתשמישו.

ה) עוד תימה למ"ד דלא בעינן 'גמרו', מדוע הוא מקב"ט, והרי עדיין 'אדמה' הוא, ומה בכך שסופו להתחזק.

ו) עוד יש להבין מהו חילוק התיקון שאנו מוצאים בין מוקדי האש השונים, וכי חוסנו של חרס שונה ביניהם.

ז) וא"ת שחוסנו נקבע על פי מידת תשמישו בעתיד ימיו. נתמה מדוע תיקון כופח באש בישול כאשר דעתו לאפות אינו מועיל כלום, מדוע לא יועיל לעשותו כלי לבישול.

ח) הר"ש הביא גירסא שאין היסק מוקד אש מועיל אלא כאשר נעשה 'בדעת'. ויש להבין מה חסר בחיזוק החרס כאשר ההיסק שלא לדעת.

ט) עוד יש להבין מדוע הלכה זו שצריך דעת ע"פ גירסא זו, אינה קיימת אלא במוקדי האש ולא בכל היסק כלי חרס.

י) עוד יל"ע מדוע כל מסיק תנור שלא על מנת לאפות

חיסום כלי חרס באש לעומת חיסום תנור באש

א) אמרו במשנה (פ”ה א’) שתנור מקב”ט משתגמר מלאכתו. ובשיעור גמר מלאכתו נאמרו ארבע שיטות. א. חכמים דמתני’ סברו דבעינן היסק בשיעור הראוי לאפות ‘פת סופגנין’ בתנור חדש זה. ב. רבי יהודה במתני’ קבע את השיעור להיסק שכמותו ראוי לאפות סופגנין בישן – אע”פ שבחדש זה אינו מספיק לכך. ג. רבי מאיר בתוספתא שהביא הר”ש אמר שהשיעור הוא היסק לאפיית סופגנין הבא לאחר רדיית הפת, שהוא שיעור יותר מועט. ד. רשב”ג משמיה דר”י הסנדלר בתוספתא הצריך שיעור הסקה המוחלט הנצרך לתנור.

ומדברי רשב”ג נלמד כי כל השיעורים האחרים אינם שיעור גמר ההיסק הנצרך לתנור, שהרי זה שיעורו של רשב”ג שכולם חולקים עליו. נמצא כי לדעת שאר התנאים ‘תנור’ אינו צריך לבא לשלמות ההיסק הנצרך לו בשביל שיהיה ‘מושלם’ לקבלת טומאה, אלא כבר בתיקון היסק למחצה שליש ורביע מהצריך לו נשלם תיקונו לענין קבלת טומאה.

וכל אחד מבין עד כמה צריך להתבונן בה, שהרי כמעט כל הכלים אינם מקבלים טומאה עד שתגמר מלאכתן, (ואפילו כלי עץ שגלמיהן מטמאין אי”ז אלא במחוסר ‘יפוי’). ומהו חידוש חדש זה שחולק בו תנור רשות לעצמו לראותו שלם לקב”ט בתיקון הסקה שעדיין לא השלים את בניינו.⁶

ויותר מינה נוסף עיון דהנה במתני’ לעיל מינה (פ”ד ד’) כשידיברו על גמר מלאכת כלי חרס אמרו ‘משיצרפם בכבשן’. ושם לא מצאנו נידון ‘איזה גודל כבשן’, כמה אש יהיה בכבשן, או כמה זמן צריך שיששה בכבשן, דתשובתו ברורה שכל אחד ישאל את הבעל מלאכה מהו שיעור הכבשן הנדרש לכל כלי וכלי לפי תבניתו ותכלית עניינו, ועפ”ז ידע, ואין זה נושא שיש בו ענין לבעלי המשנה לענות בו.

ועפ”ז כאשר אנו מוצאים מחלוקת מרובעת זו במשנה על גמר מלאכת תנור, הקושיא מתחזקת, מדוע שתנור לא יעמוד באותה מידה, ונטיל את ההכרעה ביד בעלי המלאכה ללמוד מדבריהם מה מידת גומרו של תנור בכל צורה ומידה ולכל מטרה ותכלית, וכדוגמת הכרעת שאר כלי חרס.

תו יש להבין בה, כיון שהצירוף הנצרך בכלי חרס הוא לחיזוק הבנין וידענו מסברא שלא יבאו כלים לתורת שלמות כ”ח אלא בצירוף הכבשן, יש להבין מ”ט בתנור סגי בהיסק בשיעור אפיית סופגנין בתוכו לחוד, וא”צ קודם לכן לחסמו ע”י כבשן (לשיטת רוב הראשונים), והרי עדיין רעוע הוא, ומה עדיף הוא להחמיר בו יותר מכל כלי חרס להחשיבו כלי בחיזוק גרוע.

דבר נוסף שיש לעיין בו זה חילוק ההלכות הקיים בין מוקדי האש השונים, שלכל אחד ניתן מידת היסק שונה לתיקון וחיזוק חרסיו וכמש”כ במשנה. ולמציאת החילוק נביא את הדין מלשון הרמב”ם דכתב (כלים רפ”ו) מיסוד דברי המשנה בסופ”ד וז”ל “אין כלי חרס מקבל טומאה עד שתגמר מלאכתו. ומאימתי הוא גמר מלאכתו משיצרפו בכבשן. התנור משיסיקנו לאפות סופגנין. הכירה משיסיקנה כדי לבשל עליה ביצת התרנגולין טרופה ונתונה באלפס. הכופח אם עשאהו לאפייה שיעורו כתנור עשאהו לבישול שיעורו ככירה”.

וחילוק זה בין תנור לכירה אף הוא צ”ב, ומיניה וביה, אם אש בישול ביצת תרנגולים מחסם חרס בשיעור מספיק, יועיל

⁶ ויש מפרשים דהיינו טעמא מפני שסופו של תנור להשלים את בנין עצמו על ידי שימוש המתמיד באו, ולכך נידון כגמור בתחילת היסקו, דבכך הוקבע על המסילה שימשיך בה עד שישלים לעצמו את החיזוק הנדרש לו.

אמנם זו קשה היא. חדא מסברא, שהרי עדיין לא ‘גמר’ את חיזוקו, ונמצא נידון עכשיו כאילו כבר הגיע סופו. ותו לדעת כל הראשונים דכלי חרס קודם היסק כבשן הרי הוא ‘אדמה’, א”כ תנור שעדיין לא בא בכבשן, ‘אדמה’ הוא, ויהיה משפטו לעת עתה כתנור של אדמה.

תמיד, ואם חיזוק חרס צריך שיעור אפיית סופגנין, נצריך זאת תמיד.

וא”ת שהשינוי ‘בצורת הבנין’ בין התנור לכירה הוא מוליד חילוק בכח תיקון האור שבתוכו, ולכך בנין כירה מחזק את בניינו על ידי אש הראוי לביצה ואילו בנין התנור אינו מתחזק אלא ע”י אש הראוי לסופגנין.

ממשפט הרמב”ם בשיעור היסק הכופח נלמד לא כן, שהרי היסק הכופח נמדד על פי הכוונה, שאם כוונתו לבשל בו, תיקון שלמותו יהיה באש הבישול, ואם כוונתו לאפות בו, תיקון שלמותו יהיה באש האפיה. והרי ‘צורת בניין’ החרס שווה היא, וא”כ מה איכפ”ל מה תכלית שימוש, אם חרס בתבנית בנין כזה מתחזק ע”י אש בישול, ינהג כך לעולם, ואם הוא צריך אש אפיה ינהג כך לעולם, ומ”ש.

מינה שמעינן כי קיימת זיקה בין התשמיש ובין צירוף האש, והיא תימה, שהרי כלי חרס בעלמא, אפילו העומד להחזיק רימונים, לא נראהו ככלי לולי צירוף כבשן, דבלא”ה הוא חפצא פחות וגרוע המוגדר ‘כלי אדמה’, ומה השתנה תנור זה לקבל משפט חדש שתיקון אדמה ידיה יחליף ויהיה חפצא של ‘חרס’ באש קטנה. ועוד יהיה בו שינוי בנין בין אשר תכליתו לבישול ובין אשר תכליתו לאפיה, שהמיועד לבישול יחליף את משפט אדמתו לעשותו חרס על ידי אש יותר קטנה.

וגם אם נשתדל לחלק שהעושה לתכלית אפיה צריך תיקון אפיה, שככל שהאש העתידה לבא לשימוש התמידי גדולה יותר, כך הוא צריך חיסום חזק יותר מתחילת יסוד בניינו. עדיין תימה מדוע כאשר תיקנו בתיקון בישול לא נראה אותו עי”ז ככלי בישול – אחר שהוא ראוי לבישול ותיקנו תיקון בישול.

ולעיקר מחלוקת התנאים גם צ”ב טובא, וכי בעולם המעשה נחלקו, שכל אחד החליט ע”פ דעתו מהו ההיסק המעמיד את התנור על מידתו הרצויה לחזוק המתאים להכניסו לפרשת טומאה. כל אחד מבין שלא זו רך ולא זו השיטה, וא”כ פלא מה היא נקודת הפלוגתא, ומהיכן עלתה הכרעת כל שיטה.

משקל הדעת בהיסק תנור

(ב) אמרו במשנה (פ”ה ד’) ”תנור שהוסק מאחוריו או שהוסק שלא לדעת, או שהוסק בבית האומן טמא”, דהיסק אין צריך דעת אלא כל ‘שעבר באש’ השלים את עצמו. אמנם הר”ש הביא גירסא הפוכה, שתנור שהוסק שלא לדעת טהור. ולגירסא זו אדרבה אין אנו הולכים אחר מציאות תיקון האור שנעשה בתנור, אלא רק תיקון האור הבא ‘בדעת’ תיקון הוא המועיל לחוד.

וכל מתבונן רואה בה תימה, מ”ט באמת היסק תנור צריך דעת. וקושיא זו כוללת תרתי. חדא מ”ט באמת צריך דעת, וכי חיבור התנור עם האש מתוך ‘ידיעה’ מוסיף לחיזוק הכלי. ותו תימה אם מעשה בדעת הוא חיזוק יותר טוב לכלי, מ”ט הלכה היא רק בתנור ולא בכל כלי חרס הנגמרים באור.

עוד נוסיף מה שתמה בחזו”א (ז’ י”ח) על הגירסא שהביא הר”ש לחלק בין המסיק תנור על מנת ‘לאפות’ בו ובין המסיק תנור לכל צורך אחר – אפילו צורך צליה, שרק המסיק תנור על מנת לאפות בו, שדעתו להדביק את הפת על דפנותיו הוא היסק המועיל לעשותו תנור, אבל העושה ע”מ להניח תבשיל בתוכו או על מנת לצלות בו, היסק זה אינו מועיל לעשותו תנור.

וכאן תמה חזו”א מאי שנא זה מכל כירה שהסיקה על מנת לבשל בה, שהיסקו עושה כירה, אע”פ שאינה אלא לדעת בישול ולא לדעת אפיה, ומ”ט כל היסק תנור לבשל לא יועיל מטעם עושה כירה.

והנה הרמב”ם (פט”ו ה”ג) בעיקר דין היסק נקט כהגירסא שבידינו דהיסק תנור אינו צריך דעת, והוא מש”כ תנור שהוסק מאחוריו או שהוסק מבית האומן או שהוסק שלא לדעת הואיל והוסק מכ”מ ה”ז מקבל טומאה. וסברת גירסא זו פשוטה, דהם סברו שהיסק בא ‘לחסם’ החפצא, וא”כ לא איכפ”ל כיצד הוסק ומדוע הוסק, כיון שמ”מ נתחסם באור הרי הוא חזק באותה מידה זה שהוסק לדעת כמו זה שהוסק שלא לדעת.

וכאן תמהו המפרשים ממה שהמשיך הרמב”ם וכתב (בה”ד) דתנור שהסיקו ללבן בו אונין של פשתן טהור שאין זה עושה מלאכה בגוף התנור והיא מתוספתא, והובא בר”ש (פ”ה ד’). והיא תימה כיון שהסיקו מ”מ, מה זה גרע מדליקה שנפלה, ומה בכך שדעת הסיקו היתה לצורך דבר שאינו נעשה על ידי הדבקתו לתנור, הא מ”מ הוסק והתחסם, ויהיה תנור.

עוד הוסיפו לתמוה (עין חזו”א ד’ ט’, ובעומ”פ) בדין זה מה בין תנור שהסיקהו ללבן אונין של פשתן שהוא טהור, ובין תנור שעושין לתינוקות לשחוק דפירש”י בנדה (כ”ו ע”ב) והר”ש במתני’ (פ”ה א’) שהוא מקבל טומאה, וכי מה עדיף הסיק לתכלית זו של משחק מהניסק לצורך אונין של פשתן.

נמצאנו יורדים לברר. א. מדוע תנור מקבל טומאה על אף שלא נשלם תיקונו. ב. מדוע בכלי חרס מידת ‘האור’ נקבעת ע”פ הכרעת הלאומנין היוצרים, ואילו ‘אור’ דהיסק תנור נתון במחלוקת מרובעת בין התנאים. ג. כיון שחרס שלא בא בכבשן הוא עדיין רעוע, מדוע הוא מקב”ט. ד. מדוע בתוך מוקדי האש יש חילוק במידת האש הנצרכת בין תיקון תנור לתיקון כירה. ה. מה יסוד מחלוקת התנאים במידת תיקון בנין התנור, וכי נחלקו בעולם המעשה בשיעור החזק הרצוי לתנור. ו. מה היא הלכה זו שמידת האש הנצרכת לחיזוק הכופח נקבעת על פי ‘דעת’ תשמישו בעתיד. ז. מדוע שהמתקן כופח תיקון הראוי לבישול – ודעתו לאפות, שלא יועיל תיקונו לעשותו כירה. ח. מה מעלת היסק ‘לדעת’ יותר מהיסק ‘שלא לדעת’, וכי היסק לדעת יותר ‘מחזק’. ט. מדוע דוקא בתנור מצאנו חילוק אם ההיסק לדעת או לא, ומה זה שונה מכבשן כל כ”ח שנצרף מ”מ. י. לגירסת הר”ש דהמסיק תנור ‘שלא לצורך אפיית פת’ לא עשה ולא כלום, תימה מדוע לא יהיה לכה”פ ככירה. יא. לדעת הרמב”ם שהיסק לא בעי דעת מדוע היסק ללבן אונין של פשתן אינו מועיל מדין היסק דממילא. יב. מה בין היסק לתכלית ליבון פשתן, ובין היסק לתשמיש שחוק לתינוקות.

החילוק בין מעשה האור בכלי חרס, ובין מעשה האור בתיקון מוקדי האש

ג) המתבונן בכל האמור יראה כי העיקר הראשון העולה הוא שתיקון האש בכלי חרס ותיקון האש במוקדי האש העשויים חרס אינם 700 זה לזה בכל יסוד בנינם מעיקר שרשם, ואע”פ שיש ביניהם קווי דמיון חיצוניים גדולים, אי”ז דמיון אלא לפנים, ואין ביניהם זיקה אמיתית אלא מועטת.

דאש כלי חרס נועד אכן לחיזוק עצמו של חומר ולהשלים בנינו, ולכך אין בו נידון מהו שיעורו, דבזו ע”פ הכרעת בעלי כבשנות היוצרים יקום דבר.

אבל תיקון אש דתנור בא לתכלית אחרת לגמרי, להשלמת ‘תפיסת יד אדם’ בעצמו של מוקד האש, דבזה השלים את מידתו להיות ‘תחתיו’ ולהחליף את משפט המקום ממקום ‘שהאדם משתמש בו’ למקום שהוא ‘משמש אדם’.

כללי כלים לקבל טומאה

ופירושו כאשר הארכנו בהקדמה לטהרות, ועוד בפתיחה לתנור, כי החילוק בין מה שהוא ‘כלי’ ומקבל טומאה ובין מה שאינו כלי ואינו מקבל טומאה, פעמים רבות עומד על החילוק בין ‘משמש אדם’ לדבר ‘שהאדם משתמש בו’. שכלי הוא משמשי אדם, ולכך הוא מקבל טומאה, דמשמשי אדם יותר ראויים לקבל טומאה, ושאנו כלי הוא אשר ‘האדם משתמש בו’, ואינו ‘משמש בני אדם’, וכל שאינו ‘תחתיו’ של אדם לשמשו, זה סיבה לראותו רחוק מקבלת טומאה, ולכך מחובר ובע”ח אינם מקב”ט, מפני שאין בהם ‘תפיסת יד אדם’, אחר שהם רחוקים מהאדם ואינם ‘תחתיו’ לשמשו.

והסיבה שקבלת טומאה קרובה לבא לעומד ‘תחתיו’ לשמשו, מפני שהטומאה עוברת מדבר לדבר וממקום למקום על ידי ‘חיבורים’, הן חיבורי מגע הן חיבורי מקום והן חיבורי השתמשות, דלעולם כל תנועת הטומאה היא על ידי ‘חיבור’.

וכיון שככל שדבר יותר ‘משמש’ כך הוא יותר ‘בר חיבור’, וככל שהוא פחות משמש ויותר רחוק ‘מתפיסת יד אדם’ כך הוא

פחות 'מתחבר', לכך הטומאה (העוברת על ידי 'חיבור') יותר קרובה לבא על המוגדר 'משמש' ויותר רחוקה לבא לדבר המוגדר 'שמשמש' בו'.

מידת 'תפיסת יד אדם' המתחדשת בפרשת טומאת מוקדי האש

ובפרשת 'מוקדי האש' חידשה תורה שבמעשה אדם במוקדי האש הוא 'משתלט' על 'מקום' ומשנה אותו שיהיה 'משמש' שלו, דבעלמא כיסא שנחצב בסלע אינו נתפס בעיני בני אדם כמשמש שלהם, ואינו דומה בעיניהם לכיסא המיטלטל, אבל תנור אינו כן, אלא גם כאשר הוא נעשה מתחילתו בבנין קרקע עולם, נתפס הוא 'כמשמש' בני אדם.

וסברת התחדשות קניינו של אדם על המקום על ידי יצירת מוקד אש זה מאחר שחיי אדם מוכרחים את בנין מוקד האש, והוא מעיקר חיי נפש ידידה, לכך כל שהאדם משתתף בבנינו בהעמדת טיט – שזה חומר ביד האדם היוצר, בזה דעת בני אדם רואה במעשה - 'תפיסת יד אדם' המועילה לתפוס את 'המקום' ולעשותו 'משמש'. וכלפי רושם זה הנוולד מהכרעת דעת בני אדם, לימדה תורה כי נכון הוא וכי מספיק הוא להביא את המקום לדרגת משמש בשיעור המתחדש בכלי חרס, ויהיה דינו כדין כלי חרס.

והוא אשר חילקנו לומר שהעיקר באש הנצרכת בתנור אינו לתיקון החומר ידידה כאמיתת תכלית לעצמה, אלא זה בא לשמש כחלק 'מהושטת יד אדם המשתלטת' על המקום, והופכת אותו ממקום שמשמש בו למקום 'משמש'. ואינה דומה לאש כלי חרס שבו העיקר בא לתיקון מלאכתו של כלי להעמידו בחוזה בנינו.

ומה"ט על אף שבכלי חרס המבחן למדור האם יש מספיק בהיסק הכבשן הוא תיקון הכלי וחוזקו. מ"מ במוקדי האש המבחן הוא לאמוד את עומק 'אחיזת יד אדם' שנפל בו התנור מכח אותו היסק.

ומעתה פשוט מדוע שיעור האש שבכבשן כלי חרס נתון להכרעת בעלי הכבשונות יוצרי הכלים, ואילו שיעור האש בתיקון מוקדי האש נתון להכרעת חכמי התורה, דכיון שעיקר שלטון האדם המתחדש בתפיסת מוקדי האש 'תחתיו' נקבע על פי רושם אחיזתו בחפצא באותה יצירה, האם הוא בשיעור המספיק להביאו לרושם 'תחתיו', וזה ודאי נתון להכרעת חכמים ותו לא, ואינו דומה לכבשן כלי חרס שבהם המבחן הוא חלוץ הכלי המתחדש בשריפת הכבשן, וזו הכרעת בעלי המלאכה.

שם חפצא מתחשב בדעת בני אדם

(ד) ולביאור חילוקי המידות בין הכלים השונים, וכן לבירור מעלת הדעת ומשקל הזמנת עתיד התנור, נוסף עוד, ונעמיד מה שלימד הגרש"ש דעת כי 'שם המעשה מתחשבת על פי הכרעת דעת בני אדם', ופירושו דמושג זה הנקרא 'שם המעשה' אינו מושג שמימי, אלא ראשו ורובו הוא דבר התלוי בדעת בני אדם – ובא הדין ולימד כי הוא מתחשב בדעת בני אדם, והוא מש"כ (שע"י ש"ג פכ"ה) "דשם המעשה מתחשבת על פי הכרעת דעת בני אדם", שתחילת המושג הנקרא 'חלות שם' הוא בא מהשם האמיתי כפי שהדבר נתפס לעיני כל אדם, וכאשר אמרו בדינים שונים שיש איזה חלות שם בחפצא פירושו שהדין מכיר באותו שם כדבר בעל משמעות, וזאת מחמת שהשם הניתן לו על ידי כל - משקף נכונה את יחודו או שימושו לאותה תכלית ולאותה מטרה כפי הנגזר ועולה משמו.

ההכרעה מה נקרא 'משמש בני אדם' לקבל דרגה של 'בר חיבור לקבלת טומאה', מתחשב בדעת בני אדם

וכאשר נצרף את שני הדברים, את דעת בני אדם המשתתפת בהכרעת שם החפצא, יחד עם בחינת 'תחתיו' שבדבר המקב"ט הנ"ל, נבין כי ההכרעה מי נתפס בבחינת תחתיו ומי לא נתפס בבחינת תחתיו, זה דבר הנוולד מפרטים רבים ושונים כאשר בכל דבר ובכל מקרה יתכנו שינויים מהותיים מחמת פרטים קטנים, כאשר יש לבחון מה האדם וחיי חסריו, ומה זה מוסיף להם, בשילוב עם המבחן בעצמו של חפצא מה הוא היה חסר לולי תפיסת יד אדם, ומה בנינו של האדם תיקנו והשלימו.

ורק ע”פ הרושם הנולד מקיבוץ הפרטים הללו נדע מה הדבר שבפנינו, האם הוא נמצא ‘בתפיסת יד אדם’ תחתיו, א”ד עדיין הוא רחוק מאחיזתו וממילא אין ‘חיבור’ טומאה עמו.

רושם ‘שלטון המשתמש’ יורד על פי האיכות הנצרכת לפי דעת בעלים

מכאן בא יסוד השיטה הנותנת מקום ומשקל ‘לדעת’ בהיסק זה, דכיון שחלק ההיסק שבמוקדי האש הוא עיקר גדול לקביעות הדבר ויחודו כמשמש בני אדם, לכך ס”ל להאי מ”ד שכל שלא לדעת חסר לו ביחוד הדבר ורושם תפיסת יד אדם כמשמש ידיה, ועדיין לא נתפס בכללי הטומאה. וחלוק הוא מכל כלים מאחר שהוא מחדש חידוש גדול להפוך ‘מקום’ למשמש’.

וזה גם שורש החילוק בשיעור ההיסק בין כל כלי חרס ובין תנור, וכן בין תנור ובין כירה, ואף זה יסוד דין הכופח התלוי בדעת. דאחיזת האדם בדבר נקבעת לפי רגילות תפיסתו, וע”פ הרושם הנולד מרגילות תפיסת בניינו. ולכך תנור הרגיל באחיזת בנין על ידי נתינת תוקף חיזוק הבנין בהיסק אפיה, בהיסק זה כלה והושלם רושם אדנות קניינו במקום לעשותו למשמש, משא”כ בכירה נגמרת תפיסתו בהיסק הראוי לבישול.

ומחילוק זה נולד החילוק בין כופח שייחדו לבישול ובין כופח שיחדו לאפיה, שבכל מקום רושם בני אדם מוכרע על פי תכלית הבעלים בבניינו, ומחשבת אדם קובעת את שם הדבר, לכך אזלינן בתר מחשבתו.

ומכאן גם נבין מדוע היסק לעשיית פשתן גרע, דבכך לא העמיד את עיקר בנין התנור ‘תחתיו’, שאינו אלא משמש למשמשי בני אדם ואינו דומה לשאר מוקדי האש הבאים לשרת את האדם בעיקר חיי נפש ידיה, ולכך עדיין נשאר בו בחינת ‘מקום’, ואינו בפרשת טומאה.